

In Amsterdam was dat proces in anti-revolutionaire kring al vóór de grote betoging van 10 augustus aan de gang. Amsterdamse anti-revolutionairen waren er toe overgegaan om van hun kaderblad, *Nederland en Oranje*, een algemeen colportage-orgaan te maken; het stond onder redactie van mr. N. Okma en het Kamerlid mr. A. B. Roosjen.¹ In hun kring was ook het denkbeeld voor de betoging in de Apollohal geboren. Tijdens die betoging werd druk met *Nederland en Oranje* gevent en het gevolg was dat anti-revolutionairen uit andere plaatsen grote aantallen gingen bestellen om die in eigen kring maar ook aan buitenstaanders te verkopen. Die actie kwam op gang net in de periode waarin *De Standaard* voor acht weken verboden was. De oplaag van *Nederland en Oranje* (de titel werd door de Duitsers verboden, men koos een nieuwe: *Hou en Trou*) steeg van week tot week met grote sprongen en had, toen het blad in september verboden werd, de 180 000 bereikt.² Meer dan een maand lang was het landelijk strijdorgaan van de Anti-Revolutionaire Partij geweest; het versterkte het zelfvertrouwen en droeg er toe bij dat men alom in de partij besloot om, juist omdat men geen publieke vergaderingen meer mocht houden en geen eigen strijdorganen mocht uitgeven, de partij-organisatie zelf zoveel mogelijk te versterken. De Anti-Revolutionaire Partij had in mei '40 niet meer dan zeventigduizend leden geteld; tallozen die wel steeds voor de partij gestemd hadden maar er nooit lid van waren geweest, sloten zich nu aan. Eind mei '41 overschreed het ledental het kwart miljoen.

Colijn had toen al zes maanden tevoren het initiatief genomen om een schaduworganisatie op te bouwen. Met name na de arrestatie van de tweede groep Indische gijzelaars rekende hij er op dat de Duitsers vroeg of laat ook hem van zijn bewegingsvrijheid zouden beroven. In november riep hij dus twaalf vertrouwden uit alle delen des lands in Den Haag bijeen (men ging hen 'de twaalf apostelen' noemen, maar het werden er spoedig zeventien); met hen besprak hij de situatie en voorzover nodig gaf hij richtlijnen hoe men handelen moest. De afspraak was, dat de 'apostelen' de richtlijnen en alles wat verder besproken was, systematisch zouden doorgeven aan de anti-revolutionaire kiesverenigingen of aan combinaties daarvan. Geestelijk verzet achtte Colijn geboden, van actief verzet en ook van elke vorm van illegale organisatie was hij lange tijd een tegenstander. 'Handen af van actief verzet', zei hij begin januari '41 in Leeuwarden toen hij daar in besloten kring een van zijn talloze spreekbeurten vervulde,

¹ Mr. Roosjen behoorde tot de negen anti-revolutionairen die eind december '40 aan de twee groepen Indische gijzelaars in Buchenwald toegevoegd werden.

² A. B. Roosjen, 15 dec. 1971.